

Comitat'a Redactorului

si
 Cancelari'a Redactiunii
 in
 Strata' tragatorului (Ló-
 vésztorok), Nr. 5.

Serisorile nefrancate nu se voru
 primi decatu numai de la corespun-
 dincii regulari ai „Fed. ratiunii.”
 Articollii tramisi si nepublicati se
 voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune

Pre trei lune . . . 3 fl. v.
 Pre sise lune . . . 6 „ „
 Pre annu intregu . 12 „ „

Pentru Roman'a :

pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei
 „ 6 lune 16 „ = 16 „
 „ 3 — 8 „ = 8 „

Pentru inserciati :

10 cr. de linia, si 30 cr. taca'ta tim-
 brale pentru fiesoc-care publica-
 tiune separatu. In loculu deschisu
 20 cr. de linia.
 Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 25. oct. — 1872.
 6 noemv.

Diarele d'in Roman'a libera ananuciandu
 deshiderea camerelor dau espressione sperantie-
 loro ce punu elle in corpurile legiutorie alle tier-
 rei pentru vindecarea multelor rane de cari su-
 fere natiunea de unu timpu in coce. Re-
 formele in tota privint'a si cu preferintia pre
 terrenulu economiei natiunali sunt marile cestiuni
 ce preocupa spiretele fratiloru nostri, si cu totu
 dreptulu, ca-ce eucerirea strainului pre acestu ter-
 renu au facutu si pana acum passi destullu de
 mari si este timpulu ca spiretulu de asociatiune
 se se desvolte in proportiunea lipsei si neajunse-
 loro. Unu apellu se publica in diarie, semnatu
 de unu frumosu numeru de nume illustre, pentru
 infiintarea unui creditu fonciariu in Roman'a, cu
 scopu d'a descarcá proprietatea de sarcinele ce
 o apesa si d'a mari mai alesu valorea ei. Ni pare
 bine a poté constatá ca asta-data si guvernulu au
 luat u initiativ'a d'a sprigin' acesta salutare inten-
 tiune a patriotiloru. Bine va face inse camer'a daca
 va crea lege prin care se se regule die bine si
 precisu activitatea tuturor instituteloru de creditu,
 ca ci elle numsi asié voru respunde scopulu pen-
 tru care se infiintedia. In Ungari'a inca se infi-
 ntiasse, pre timpulu absolutismulu nemtiescu, unu
 creditu fonciariu, totu cu scopulu, care se urma-
 resce asta-di in Roman'a, dar acellu institutu s'a
 abatutu de la scopulu seu primitivu si se occupa
 de affaceri de banca, era propriet' ni, pentru a ca-
 roru ajutorare se infiintiasse, nu au neci unu fo-
 losu de creditulu fonciariu. Astatulu s'a intemplat
 cu tote institutele de creditu si fimate aici cu re-
 sursa de abatare de la scopulu loro si totu
 se ocupa numai cu usura, in centra carei-a fu-
 sesse elle create, incatu asta-di au sositu or'a su-
 prema ca diet'a Ungariei se se ingrisca, catu mai
 currendu a regulá prin lege cestiunea bancelor,
 ca ce altmentre neci infiintarea baneci natiunali
 nu va poté vindeca reulu ce grassedia de mai
 multi anni in tierra si nu va poté conjura dese
 crise financiare, cari se ivescu regulatu tom'a,
 candu speculantii de bucate scotu banii d'in bance
 si insu-si matadorii financiari se folosescu de pe-
 nuri'a generale spre multumirea nesatiulu loro
 usurariu. Proprietarii de pamentu in Ungari'a nu
 potu capeta bani, cu tote institutele de creditu,
 devenite tote bance si astfelu cadu victima in ma-
 nile usurariloru. Recumendam cu intet're fratiloru
 nostri de preste Carpati, ca se se feresca d'in bunu
 timpu de acesta plaga.

Scirile despre crisea ministeriale in ambele
 parti alle imperiulu bicipitinu se sustienu cu cer-
 bicla, d'incoce Sennyei, d'incolo Falkenhelm
 ar fi cei chiamati a constitui nouele ca-
 binete. Omeniloru li place a crede ceea ce dorescu,
 d'in asta cauza pote se respandescu atate sciri,
 cari dovedescu nisuint'a pertinace a opiniunii
 publice spre schimbare, fia si d'in reu in mai reu.
 Lumea nu se mai teme de conservatori, intru atata
 au devenitu urriti si discreditati falsii constitu-
 tionalisti de asta-di, cu tote aceste pucina recugetare
 n'ar strica pentru ca intr'unu sistemu conserva-
 torie constitutidnale usioru se pote perde constitu-
 tionalismulu si se ne tredim ca mane cu rugin-
 it'a armatura a conservatoriloru vechi, pre cari i
 cunoscemu catu platescu. Dar' lumea crede, dupa
 reactiune in acestu sensu, si in reactiune in sensu
 contrariu, rumai astfelu ni potemu aplica incapa-
 tnat'a staruintia spre schimbare fia si in sensulu
 conservatoriloru vechi.

Diariile magiare au salutat u bucuria
 diu'a de 1. noemvre, a. c. fissata pentru incetarea ad-
 ministratiunii militari si intruducerea celei civili in
 confinele militari reincorporate Ungariei. Noi inca
 ne am bucura candu am poté sperá ca acelle parti
 si anume romanii fosti legionari voru fi mai ferociti
 sau cellu pucinu mai multumiti sub administra-
 tiunea civile, decum fusesse sub cea grea militare.

Catholicii in Roman'a.

Ignatiu Paoli, episcopulu rom. cat. de
 Nicopolea in Bucuresci, a adresatu catra toti cato-
 licii d'in Ungari'a unu apellu in care i roga, se i
 stede intru ajutoriu la missiunea, ce o are pentru
 cele 50,000 suflete catolice resirate fara preuti si
 fara scole pre pamentulu Romaniei si Bulgariiei.
 Scopulu episcopulu adeva este, a infiintá in Bu-
 curesci, unu institutu coresponditoriu impregiu-
 rariloru, in care se se creasca teneri pentru statulu
 preutiescu si invetiatori pentru scolele confessiu-
 nali alle loro; spre acestu scopu se adressedia
 catra fia-care anima nobila se contribue ajutorie
 catu de putiene, ca se se inlesnesca realisarea
 acestui planu. — Diariile magiariloru, mai alesu
 celle clericale, imbracisedia cu multa caldura si
 recumenda cu intet're acesta intreprindere a epp-
 lui Paoli. Diariulu „Magyar Allam“ mai amin-
 tesce, ca Paoli este „mai cu sema“ eppu allu ma-
 giariloru d'in „principatele dunarene“
 si ca adese-ori adressedia catra acesti-a cercu-
 iari in limba magiara. Totu d'in acesta foia aflam,
 ca Simor primatele d'in Strigoniu a datu pana
 acum lui Paoli unu ajutoriu de 250 fl. si 25 gal-
 beni austr.

Totu in acestu diurnalu se spune, ca doi
 teneri magiari se afla de presente ca alumni in
 seminariulu diecesanu d'in Vatiu, unde invetia
 studiele theologice, cu scopu de a lua missiunea
 de preuti catholici in Roman'a.

D Eppu Paoli, de si cu terminatiunea
 numelui italica, este Anglesu de origine si atatu
 d'in privintia confessionale, catu si ca surcellu
 allu semintei neritiesci nu prea amicu Romanio-
 rulu de vita latina si de religieuna orientale;
 cellu pucinu in tempulu petrecerii salle in Unga-
 ri'a si a nume in Pest'a si Strigoniu (Granu, la
 mitropolitulu vng.) in converzarile salle cu beser-
 canii ung. — pre catu acelle au transpiratu si in
 publicitate — s'a planu in contra Rloru si in
 specie in contra guvernulu Romaniei, care nu ca
 nu intinde neci unu ajutoriu besericei salle, dar'
 neci carti scolastice romanesce, ceea ce intru ade-
 veru este unu mare inconvenientu si dovéda de
 mare nepasare d'in partea ministeriulu culteloru
 si instructiunii publice, care nu-si bate de locu
 capulu ca cetatienii de alta confessiune si natiu-
 nalitate a Romaniei se invetie carte preste totu, si
 in specie se invetie carte romanesca!
 Pre timpulu ministeriulu Dni Ionu Brateanu, D.
 A. Urechie spunea ca la ministeriulu culteloru si
 instructiunii publice se adoptasse ideea d'a se in-
 fiintia de catra statulu unu seminaru pentru roma-
 no-catholicii d'in Roman'a, ca acesti-a se nu fia
 siliu a essu in tierra vecina, ci se invetie in pa-
 tria si se primesca crescere romanesca. Acesta ideea
 umanitare si salutare au remasu inse, ca multe
 altele, numai idee. Care este omulu de statulu allu
 Romaniei ca se venia si se venia fara intardiare a
 o realisá?

Ministeriulu nng. planuesce a infiintá pre
 spesele statulu seminarie centrale in Pest'a pentru
 tote confessiunile d'in tierra ca astfelu concen-
 trandu-se aici cei mai eminenti teneri meniti pen-
 tru statulu preutiescu, se primesca educatiune
 uniforma, se se familiarisedie mai bine cu „ideea
 statulu ungurescu“ si cu „limba magiara“, ca
 estu modu, de sar poté, se se si magiarisedie cu
 o calle.

Nu scim realisá-se-va acestu planu sau ba?
 Invol-se voru episcopii oshiteloru confessiunii, sau
 ba? Atata scimu ca in sinulu comisiunii numite
 ad hoc sunt divergentie de opiniuni, pentru ca
 unii voru chiaru si eliminarea facultatii theologice
 (a catholiciloru) de la universitatea d'in Pest'a,
 necum se mai immultiesca numerulu facultatiloru
 cu trei patru facultati theologice, cari neci ca ar
 ave locu la universitate, pentru ca scientiele theo-
 logice nu sunt scientie, dupa d'insii. Fia cum va
 fi, inceputulu se face, ca ce ministeriulu a si dis-
 pusu ca theologii romani gr. uniti, — cari pana
 acum d'impreuna cu ruthenii gr. uniti d'in Galli-
 cia se crescea in institutul „Sant'a Barbara“ in

Vienn'a, — se se aduca in seminariulu centrale
 (allu catholiciloru) d'in Pest'a. Numai d'in lips'a
 incaperiloru nu se adussera inca pre semestrulu
 I. allu annulu scol. cur. dar' incaperile fiindu
 gata (se zidece meru de asta vera) se voru aduce
 pre semestrulu II. Acesta se scie positivu, prin
 urmare se pote presupune, ca ministeriulu nu va
 scapa d'in vedere realisarea planulu seu, neci cu
 privire la cellealte confessiuni. D'in parte-ne nu
 avemu temere de magiarisare, precum n'am avutu
 de germanisare, pre catu tempu theologii rom. gr.
 uniti, ba pana la 1848 si cei gr. neuniti d'in
 Transsilv. se crescea la Vienn'a. Si ecce pentru
 ce. Tenerii cari se tramittu in aceste institute
 straine au facutu studiele gimnasiali a casa in
 sinulu natiunii, la institute rom. unde sentiulu
 loro natiunale a prinsu radecine destullu de tari
 pentru a se desvolta mai de parte si a resiste
 tentatiuniloru si machinatiuniloru de coruptiune;
 apoi tenerii cari se tramittu la asemene institute
 mai innalte, se alegu d'intre cei mai eminenti, a
 caroru intelligentia mai desvoltata nu numai ca
 resiste seductiuniloru, dar' in strainetate, prinde
 unu sboru mai innaltu de emulatiune in scientie,
 si de iubire catra natiune. Esemple viue sunt
 acei distinsi barbati romani, cari au essu d'in
 Convictulu imp. de la universitatea de Vienn'a.
 Ca se tacemu despre gr. cath. d'intre cari cei in
 vietia episcopi, canonici, protopopi, escelledia prin
 positione si sentieminte natiunali (Vancea, Sela-
 gianu, nou numitulu Pavelu, etc.) vomu insira prea
 onorab. nume a barbatiloru rom. gr. orientali, pre
 catu ni-aducemu a minte, essu d'in institutul de
 Vienn'a: Fulea, Mog'a (supra numitu theologulu)
 Panovicu, Popasu, Hann'a, Tipeiu, Popea, Pantazi,
 cari de si crescuti impreuna cu catholicii in acelu-
 lu-a-si alumneu si la aceea-si universitate, neci in
 privintia confessionale, neci in cea natiunale nu
 au lassatu neci umbra de banuela, ba ei au fostu
 lumin'a ce au luminatu si luminedia d'in culme. —

Deci espectoratiunile acelloru diuarie magiare,
 cari d'in incidentulu stramutarii theologiloru rom.
 d'in Vienn'a la Pest'a, avusse imprudentia d'a-si
 vinde cugetele, dicundu ca „alumneulu St. Bar-
 bara d'in Vienn'a, au fostu cuibulu Daco- si Pan-
 romanismulu“, le consideram de nesce palavre,
 era sperantiele loro in viitoriu de illuziuni desierte
 si aiurature magiarone, si li o spunemu verde, ca
 daca au fostu in Vienn'a, dupa parerea loro, nu
 mai pucinu va fi si in Pest'a, ori care alumneu,
 unde voru fi romani, cuibulu Daco-romanismulu;
 ca ci sorgintea lui este sciint'a, care luminedia si
 de care s'ascundu buhele si toti peccatosii!

C a t. C e n s.

Projectulu pentru codicele de legi comerciale, redac-
 tatu pre basea codicelui nemtiescu de docentele p. ivatu dr.
 Stefanu Apáthi, va essu catu de curundu de sub pressa.
 Codicele consta d'in urmatoriele trei parti: I, Despre comer-
 cianti si referint'a loro de dreptu ca atari. II, Despre so-
 cietatile comerciale: acetele le imparte in trei classe. III,
 Despre introprinderile comerciale. Partea prima este gat'a si
 cuprinde 93 pragrafi sub. 7 titli. 1, comerciantii; 2, regis-
 trele comerciale; 3, firmele comerc.; 4, partile com.; 5,
 proprietarii firmelor si impoternicitii comerciali; 6, perso-
 nalulu ajutoriale si 7, sensalii comerciali.

Contele Iuliu Andrassy, fostu colonelu de militie, prin
 decretu imp. (31. oct. a. c.) este numitu generariu
 m a j o r u la militie.

D'in lista innaintatiloru la militie de la 27. oct. a. c.
 scotemu pre urmatorii officiali, cari parte ni-su cunoscuti, parte
 dupa nume ni-se paru a fi romani: La pedestrime, Mateiu
 Collibasiu si Alessandro Bassarabicu, majori. Alessandro
 Pascu si Ionu Poppoveiu, capitani II. classa. Alessandro
 Demeteru, locot. super. Paulu Poppu, locot. — La cavale-
 ria: neci unulu. — D'intre rezervisti la pedestrime pre Ste-
 fanu Brinzeiu, f. locot. super. la regimentulu granit. romanu-
 banaticu Nr. 13. — Demetriu Popovicu, locot. La cavaleria:
 Iuliu Tipul'a, capitanu.

D'in foi'a officiala (5 noemvre a. c.) scotemu urmatoriele date despre cursulu colerei, ce grassedia in mai multe parti a le tierrei: De la 14. sept. pana in 3 noem. colera s'a ivitu pre teritoriulu a 11 iurisdictioni, in 29 comunitati (mai cu sema in Ungari'a) Pana acum'a morbosi au fostu 400; d'ntre acesti-a au moritu 121, s'au vindecatu 130, au remassu sub cura 194. In Bud'a s'au ivitu pana acum'a 266 casuri de colera; 61 insi au moritu, 77 s'au vindecatu si 128 sunt sub cura. In Pest'a s'au ivitu 19 casuri; 4. insi au moritu 15 au ramassa sub cura.

Projectulu de lege elaboratu de membrii croati ai deputatiunii regnicolare magiare-croate se referesce cu osebite la urmatoriele paragrafe ale art. de lege XXX. d'in 1868, si a nume §§. 7 si 8, cari tratadia despre afacerile comune, si §§. 11 si 12 se modifica, er' §§. 13—28 remanu cu totulu afara, de-ora-ce acesti-a, in urm'a autonomiei financiare mai largite, se inlocuiescu prin doi paragrafi noi. Afara de acesti-a se mai modifica inca §§. 28, 30, 32, 33, 38, 39, 42, 43, 45, 48 si 51.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedinti'a de la 4. noemv., 1872.

Dupa una pauza de aproape trei septemane camer'a reprezentantiloru Ungariei s'a intrunit de nou.

Presedintele Stefanu Bittó deschide siedinti'a la 10^{1/2} ore d'in di si dupa aceea anuncia camerei diferitele petitiuni si representatiuni, cari au incursu in tempulu acestor scurte ferie; mai departe anuncia, ca G. Kondorossy, Alb. Nemet, Ed. Horn si St. Patay sunt alesi deputati si si-au presintatu litterele credentiale; in fine, ca terminulu de 30 zile, rezervatu pentru presentarea de proteste contra alegeriloru deputatiloru Blasiu Orbán si Adamu Lázár, a expirat si ca, prin umare, respectivii deputati sunt verificati definitiv. — Camer'a iè actu despre acesta comunicare a presiedintelui.

Totu presedintele presinta apoi conspectulu despre interpellatiuni, proiectele de resolutiune si despre proiectele ministeriali puse pre biuroulu camerei. Acestu actu se va tipar si distribue.

Daniilu I r á n y i adressedia cãtra ministrulu de cultu si instructiune doue interpellatiuni, prin cari intrebã, daca are dlu ministru de cugetu, d'a presentã inca in cursulu acestei sesiuni proiecte de legi despre libertatea religiozã, despre egalea indreptãre a confesiuniloru, precum si despre intruducerea casatoriei civile. — Interpellatiunile se subsceru in scrisu ministrului concerninte.

Ministrulu de interne T ó t h, presinta proiectulu de lege despre regularea capitalei; er' ministrulu de justitiã P a u l e r presinta proiectulu de lege despre colonisti. Ambele se dau la sectiuni.

Ministrulu-presiedinte L ó n y a y aduce la cunoscinti'a camerei, ca una parte mare a proiectelor de lege despre obligamentulu militar, cari stau in legatura cu legea militaria, este gat'a, si le si pune pre biuroulu camerei. Intre aceste proiecte sunt unele, a caroru retractare este urgenta er' altele, cari sunt d'a se debate numai in cursulu sesiunii. Oratorele propune, apoi, a se alege una comisiune de 15 barbati de specialitate, carea sè discute aceste proiecte si raportulu ei sè se treca la sectiuni d'impreuna cu proiectele. Proiectele de legi, pre cari ministrulu-presiedinte le presinta acum, sunt urmatoriele: Despre modificarea articolulu de lege III. d'in 1872, referitoriu la contingentulu militar, ce este d'a se dá d'in partea Ungariei. Modificarea acestui art. de lege a devenitu necessaria in urm'a provincializãrii Confinieloru militari, contingentulu militar trebuie deci stabilitu de nou; — mai departe, despre otarirea contingentulu militar pre an. 1873 la linia si reserva; despre intrebuintarea sub-officieriloru esiti d'in serviciu; despre intregirea statulu de pace urcatu a regimentelor de cavalleria ce se intregescu pre teritoriulu unguerescu; despre numerulu cailoru necessari in casu de mobilizare atãtu la armat'a comuna, cãtu si la truppele pentru aperarea tierrei; despre impiedecarea si pedepsirea abuzurilor ce se facu contr'a obligamentulu de serviciu militar general; despre schimbarea tempulu cãtu au sè dure die essercitiele regulate ale trupelor pentru aperarea tierrei; despre essercitiele militari si de arme ale junimei studiose si, in fine, despre tribunalele militari.

Comisiunea militaria de 15 barbati de specialitate se va alege in siedinti'a proxima, carea se va tiené numai joi in 7 nov.

Ministrulu de cultu si instructiune, T r é f o r t, presinta raportulu despre starea affaceriloru instructiunii publice si lu recomanda atentiunii camerei.

Carolu R a d v á n s z k y pune pre biuroulu camerei raportulu sèu referitoriu la investigatiunea alegerii de deputatu a cont. St. Eszterházy in cerculu Vágbecse, comit-Nitr'a. Se transmite la comisiunea judeciaria I. — Asemenea raportedia si Alb. L u k á c s despre alegerea in cerculu Szine, comit. Torna; raportulu seu se trece la comisiunea judeciaria VII.

Cu acèsta presiedinte redica siedinti'a anunciandu totu-odata siedinti'a viitoria pre joi la 10 ore a. m.

Unu ministru austriacu si tatalu seu.

Sub acestu titlu aparù in Berolinu in lun'a lui septemvre una brosiura de vre-o siosse pagine, in carea auctorulu descrie pre scurtu cunoscinti'a ce o a facutu in Teplitz cu tatalu ministrulu de justitiã austriacu, Dr. Glaser. Cunoscinti'a cu betranulu Glaser a condusu pre auctorulu la una descoperire nu numai interessanta, ci si picanta. Elu adeca ni spune in brosiura sa, ca betranulu tata alu celebrulu juristu si actualu ministru de justitiã in Austri'a, s'a atasiatu asié de tare de dinsulu, incãtu nu treceã una di sè nu-lu onoreze cu vedutu sa. Astfetiù intru-o di betranulu Glaser veni la dinsulu in fug'a mare; faci'a i stralucia de bucuria, ochii i sclipiau, vocea i tremurã, si fãra a mai face multe complimente, bagã mau'a in pusunariu si scose una epistola dicundu: „Asta-di am primitu o epistola de la excellenti'a sa feciorulu meu, carea me strapune intru-o iritatie si mai imbucuratoria, decãtu epistol'a, care mi-a adusu scirea despre numirea sa de excellentia-ministru de justitiã. Cetesce, si sum siguru, ca DTa inca vei dice cu mine, ca nu mai este departe d'f'u'a, in care se voru implen' promisiunile profetiloru.“

In acèsta epistola feciorulu scrie tatalu seu despre pusetiunea sa, care se intaresce pre di ce merge. Inca unu anu — dice elu — si alesulu poporu alu lui Dumnedieu va ajunge la scopulu santei aliantie, inchiata la Parisu. Asta-di acestu poporu cu mandria pote sè afirmã, ca chiaru capetele incoronate se pleca inaintea poteri lui: cauta a stã cu elu in relatiunile cele mai intime, si cu mani si picioare nisuescu a avé omeni d'in poporulu alesu in consiliulu loru. Mai departe feciorulu-ministru scrie ca a fostu invitatulu la unu balu de curte, unde dinsulu si cu dlu dr. Unger a formatu objectulu, in giurulu carui-a se inverteaã atentiunea totoruru ospetiloru si a intregi ourti. Nice una dama, ma nice una principessa n'a fostu la balu, carea sè nu fi cerutu, ca sè i se recomende dlu dr. Glaser; cu tote trebeã sè joce, si daca si cea mai innalta dama d'in Monarhia ar' fi fostu de facia, celu pucinu dsa ar' fi trebuitu sè aiba norocirea d'a jocã unu cadrillu cu dins'a. Principi, principesse, conti, contesse, etc. toti aveau d'a vorbi cãte unu cuventu cu dlu ministru de justitiã. In fine inse sosi tempulu da merge la buffetu, si dlu Glaser se folosi de acèsta ocasiune, ca in singuretatã sè-si mai revoce odata in memoria tote suvenirile d'in teneretiele sale. D-sa intre altele si-a-use a-minte si de acelu momentu, candu d'impreuna cu tatalu seu se preamblau in gradina de cura (in Teplitz), si curiosi priviau la principessa Colloredo, carea si-petreceã pre balconu, impresurata de unu cioporu de officieri; atunci principessa Colloredo i-tempinã cu despretiu curiositatea lui, asta-di inse, asemeni omei s'aru senti fericiiti, daca dlu Glaser i-ar' primì cu unu surisu binevoitoriu. Feciorulu-ministru si-aduse apoi a-minte de scen'a, candu era-si d'impreuna cu tatalu seu a vedutu pre Adolfu (Auersperg, actualu ministru-presied. in Austri'a) implendu-si pusunariile cu verdetiuri, zarzavaturi, spre a le aduce insu-si a-casa. Cine credea atunci, ca acelu Adolfu, care faceã atãte strengarie cu fetele de casa, sè ajunga d'impreuna cu Glaser ministri in consiliulu coronei. Minunate sunt calile sorti, cu osebite atunci, candu omeni fãra cultura si caracteru ajungu la una innaltime, despre carea nici candu n'au visatu. Se dice apoi — filosofiseza mai departe tiulu in epistol'a cãtra tatalu seu, — ca impregiurãrile schimba pre omu; dar' pre acestu Adolfu nu-lu schimba nimicu; elu e totu celu vechiu; una cina frugale si una dansatoria frumosa i absorbu totu eu-lu seu. Deci, nimicu n'ar' fi mai de doritu, decãtu ca d'insulu sã-si ièe cãtu mai curundu sanetate buna si loculu lui sè-lu ocupe unulu d'in mediloculu nostru.

Ministrulu trece a vorbi apoi in epistola despre oppositiune si inimicii guvernulu. Acesti-a, dice dsa, nu se afe numi in Boemi'a, ci si la curtã, si aici-a este partita aristocratiloru, carea este mai periculosa decãtu tota oppositiunea. „Daca ni va succede, continua dlu Glaser — d'a discreditã acèsta partida inaintea coronei, atunci numai unu pasu mai avemu sè facemu pana la scopulu de multa acceptatu; atunci, iubite tata, nou'a, regenerat'a si adeverat'a nobilime d'in poporulu nostru si-va serbã triumfulu seu si si-va implen' missiunea ce o are de la Ddieu.“

In fine dlu ministru raspunde tatalu seu, care l'a intrebatu, daca a facutu cum-va pasii necessari spre a capetã diploma de nobilu, si intre altele dice, ca sè nu aiba betranulu ni i o grige, de-ora-ce planulu lui merge mai departe, decãtu cum crede dinsulu. Elu nu vrè cã fiulu se ajunga la ore-care rang de nobileme, ci tatalu care a produsu unu asemenea fiu. Acestu planu este d'in doue puncte de vedere avantajosu pentru dlu Glaser; mai antãtu d-sa devine nobilu prin ereditate si asié copii sei, cari dupa tata si mosiu sunt nobili, au antãtietate inaintea celoru ce au ajunsu mai tardu in acèsta tagma; altu avantaju este apoi, cã prin acesta procedura d-sa nu-si perde influenti'a si stim'a la partid'a democratica, de-ora-ce nu d-sa si-a intinsu manile dupa diplom'a de nobilu, ci numai meritele tatalni seu s'au remuneretu prin acèst'a.

Testulu urmatoriu alu epistolei ese d'in sfer'a politica si trece la affacerile casnice ale betranulu tata. Inse auctorulu brosiurei d'in cestiune, care aveã acum tota incredereã betranulu Glaser nu se multumf cu atãt'a, ci incepù de nou firulu politicu spre a vedé, cã intru cãtu este in-

radecinatulu judanismulu in inim'a acestoi judanu botezata. Elu i observa, cã cãtu de greu se va poté delaturã si despartì vechi'a nobilime de dinastie, de-ora-ce acestu planu ar' trebui atunci executatu nu numai in Austri'a, ci in tota Europ'a. Allianti'a judana va poté intempinã la realisarea planulu sui elemente si pedece neinvingibile, cari i voru caus'a chiaru caderea si perirea ei.

„Despre acèst'a excellenti'a sa, feciorulu meu, cugeta cu totulu altmintrelea“ — respunde betranulu Glaser. —

„Pana candu poporulu nostru nu va lasã sè i se ièe d'in mani franele Internationalei si ale diurnalisticei, pana atunci vomu fi inca in stare a conturbã chiaru si somnulu lui Vilhelmu; er' pre Bismarck lu vomu poté exploatã in interessulu scopuriloru nostre, cãci elu scie prea bine, ca la d'in contra, candu vomu aprinde butoiulu cu erba [pulvere] de pusca d'in Berolinu, atunci elu va fi celu d'antãtu care va sarì. Aristocrat'i'a austriaca trebe sè o nimicimu si sè o facemu impotentã prin sine ins'a-si. In Ungari'a inca nu este lucrulu asié greu, precum se crede. Andrassy se afla acolo, unde l'a condusu poft'a si dorinti'a sa; elu va sacrificã totu, numai cã sè se pota sustiené in pusetiunea sa. Cu primulu magnatu unguerescu Schulhof a aplanatu lucrulu de multa; acellu magnatu, Eszterházy, este grigitu pre mai multe generatiuni. Acèsta affacere a vacilatu multu tempu intre cerin si pamentu; dar' in fine, feciorulu meu cu scientiele sale juridice si altoru-a cu banii totu-si li-a succesu a assecurã poporulu nostru una tiera de 30 pana la 50 de miluri patrate. Unu regatu, amice, unu regatu ni trebe; de aici apoi usioru potemu lucrã!“

„In Ungari'a — continua betranulu — poporulu nostru trebe sè se apuce de agricultura; acèst'a este tiera de unde se pote cucerì Serbia, Moldova, Mantenia si chiaru Turcia europena, fãra nici una lovitura de sabia, si totu-odata se pote assecurã si domni'a preste Marea-Negra, si fiindu cu potintia si preste Marea-Adriatica.“

Vedi deci, dlu meu, cã poporulu nostru are in Ungari'a una basa solida si cu asemeni „Geschäft“-uri cã cu Eszterházy, o va scote la cale si cu cei-lalti magnati. Unu altu documentu despre acèst'a este Arv'a si altele.

In Galici'a degiã de multu nu mai existe nobilime, si Russi'a se va nimicì prin Germani'a si prin poloni; spre a imbucatatì acèst'a, precum dice excellenti'a sa, feciorulu meu, n'avemu nevoia de mare truda si ostetela.“

Cu acèst'a discursulu s'a inchiatu, si precum amiculu betranulu Glaser, asié si noi l'am aflatu destulu de insemnatu si de picantu spre a-lu dá publicitatii. Unu planu mai judanescu de cãtu acestu-a nici cã s'ar mai poté cugetã. Tote le-am mai poté crede, pana si aceea, cã judanulu s'ar poté apucã odata de agricultura, dar' cã judanii prin cascigarea boeriloru d'in Romani'a aru poté sè cascige tier'a intrega, precum d'cu cã li succede aiurea, acèsta possibilitate nu o potemu admitte, pana ce suntemu convinsi despre vitalitatea poporulu romanu.

Invetiamentulu publicu in Ungari'a

1867—1871.

Datele statistice, cari le vomu insirã mai la valle, le scotemu d'in colosalele reportu, compusù de ministeriulu cultelor si alu instructiunii publice. Opulu consta d'in 36 colle mari sèu 278 pagine si contine patru parti. Partea prima tratadia despre *scolete elementari si poporane*, cã si despre seminariile de docenti si institutiunile umanitari [instit. orbiloru, orfaniloru etc.] Partea a doua tratadia despre *scolete medie* (gimnasia, scole reale etc.) Partea a treia se ocupa cu *scolete mai innalte* (seminarie teologice, academie de drepturi, universitate, politechnicu si scole de mostu). Partea a patr'a tratadia despre *affaceri culturale* (museulu regnicolare, bellearte, etc.)

Noi vomu presintã asta-data on. publicu unu estrassu despre *instructiunea poporulu*.

Istori'a instructiunii poporulu d'in Ungari'a, si Ardelu si-are inceputulu in secululu alu 16-lea; in evulu Reformatiunii. Anulu 1777 este inse adeveratulu momentu, in care s'a pornitu invetiamentulu poporulu. In acestu unu a edatu imperates'a Mari'a Theres'a, asié numit'a „*Ratio educationis*“ prin care prim'a data sa regulatu treab'a scolara d'in tierra. *Iosifu II.*, marele fiu alu Theresiei, inca aprobã acèsta organizatiune; dara elu voiã sè-i dèe directiunea, care o dedusse politice sale, a asimilã si instructiunea si poporatiunea tierrei, in privintia nationala, cu provinciele cislaitane. Contra acestui planu de germanisatiune alu guvernulu vienesu se scolã protestantismulu d'in tierra si suscepù lupta formalã, ceea ce pentru instructiune au fostu de mare folosu, fiindu cã cea maimare parte a luptei se portã in interessulu chiaru alu instructiunii. *Franciscu I.* prin prelucrareã regulamentulu „*Ratio educationis*“ in 1806 regulã apoi affacerea scolara, care a sustatu pana in an. 1845.

Dupã aceea, diece ani s'au totu intreprinsu indreptãri si schimbãri in micu si in mare, pana ce in an. 1855 ministrulu Thun regulã d'in nou treab'a scolara; care astfelu organizata ajunse in an. 1867 in man'a actualulu ministeriu ung.

Date statistice sufficiente si prè autentice, d'in aceste epoce de desvoltare a invetiamentulu in scolete poporane,

dorere, lipsescu. Numai pre basea acestor date s'ar potè pre deplinu apretiu cursulu progressiv s'eu regresiv. Unele date, de cari dispunem, le comunicăm: In an. 1842 *Rom. catol.* au avutu 5,917,491 suflete; 3,953 invetatori; 4,694 scole; si 420,877 scolari. *Greco-neunitii*: 1,540,155 suf. 909 inv. 790 scole si 34,300 scolari. *Reformatii*: 1,408,705 suf. 2301 invet. 1508 scole; si 114,441 scolari. *Greco-unitii*: 755,657 suf. 476 invet. 478 scole; si 10,000 scolari. *Lutheranii*: 674,977 suf. 1,000 invet. 893 scole; si 68,158 saolari. *Israelitii*: 240,728 suf. 410 invet. 400 scole; si 24,000 scolari. Sum'a: 10,537,713 suf. 9,049 invet. 8873 scole si 671,776 scolari.

Acest'a este espunerea statistica, de si nu cea mai secura, care o posedem.

Aceste date se urca iute, mai ales in temporele lui Bach, fiindu că guvernulu se serviá si de fortia, spre introducerea frecuentării obligate a scolei. Astfelu in an. 1857 numerulu invet. se urca la 12,861; a scoleloru la 12,076; a scolariu la 828,500 [obligati a frecuentá scol'a inse erau 1,162,261!] Dupa 7—8 anni [1864/5] scole erau 13,245. Invet. 17,792 si 985,403 scolari (d'in 1,151,554 obligati.)

In an. 1869 au frecuentatu scol'a 48, in 1870 au frecuentatu 52 in an. trecutu au frecuentatu degiá 56.62 percente, d'intre copii obligati a frecuentá scol'a.

Multe avem d'a mai supplini; acest'a ni-o aréta una asemenare cu vecinii, a caroru relatiuni scolare adese-ori sunt citate in reportu.

Pana candu la noi frecuentedia scol'a 56% d'in copii obligati, in cislaitania frecuentedia 65%, in Prussia 87%.

Si in aceste tierre inse frecuentarea scolei a innaintatu numai cu incetulu, astfelu dara potemu si noi sperá, că cu tempulu vomu potè supplini cele neglese.

In cesti d'in urma duoi ani, scolele s'au immultitu cu: 915, clasele cu: 1937. Scole de tetu noue s'au ziditu: 469; s'au reparatu: 1434; d'intre scolele cele vechie s'au ziditu noue: 1002.

Ce folosescu inse scolele fara mediloce de instructiune si fara invetatori?! Cu mediloce de instruc. s'au prevediutu pre deplinu 3922 scole, in parte 5914, nesufficiente 3699, la o alta s'au prevediutu, mai multu s'eu mai putienu, 13,535 scole. Guvernulu ajutara si cu bani scolele si invetatorii. In ultimii trei anni 295 scole au capetatu 369,199 fl. si 2314 invet. 149,730 fl. ajutoriu de statu, firesce mai numai magiarii, si intre celle laite nationalitati Romanii au fostu cei mai uitati.

Numerulu invet. se urca asta-di la 19,297, facia de 18,468 (d'in 1870) si 17,769 (d'au 1869.) D'in 1,237,320 copii, cari frecuentedia asta-di scol'a, ar' veni pre unu invet. 64 copii; in fapta inse multi invet. intraescu inca câte 100—150 copii. Daca sustienem punctulu de manecare alu legeri, care dá unu invet. numai 80 copii, atunci am mai avé trebuintia de 8018 invetatori. In cislaitania cadu pre unu invet. 77, in Prussia 86 scolari.

In cele 19 seminarie de statu pentru invet. cu finea an. 1871 au fostu: 37 classe, 118 invet. si 864 scolari. Pre acestu terenu facu si confessiunile fromose progresse. Ele cresc in 119 classe prin 368 invet. 1786 elevi.

Pentru desvoltarea invet. statulu a deschisu 42 cursuri de desvoltare, la care au participatu 4280 invet.

Spre acelu scopu sierbesce si „Foiã invetatorilor“, care se tiparesce in 15,000 esemplarie, adeca 9850 ungu. 2200 germane, 1450 romanesci, 975 slovaceci, 350 ruten. 225 serb. si 100 croat.

Pest'a, 31. oct. 1872.

Prea stimatè Domnule Redactor!

Avendu onorea a Te cunosce d'in fraged'a mea tene-ritia de unu barbatu onorabilu si de cultura, pre care totdea-un'a amu invetiatu a-lu stimá, — sum aplecatu a crede că notiti'a tendentiosa comunicata in Nr. d'in 27. l. c. alu „Federatiunei“ despre sistarea diurnalulu „Patri'a“, in carea, de-si nu mi-se spune numele, dar' dupa cum me asicura amicii si cunoscutii mei, se face vorba de mine si sub numele de Redactoru „bine-cunoscutu alu „Patriei“ tota lumea me intielege pre mine, in carea totodata sum suspionatu, că de la sustienatorii acelu diurnalu mi-asiu si implutu pung'a, s'a publicatu in absentia s'eu celu putienu fara scirea si invoierea DTale.

Daca acésta notitia vedeá lumin'a in „Albin'a“, unde calumniarea, suspiciunarea si desonorarea inteligentiei romane de parere contraria a devenitu degiá o meseria a Redactiunei, — ó treceam simplu cu vederea; dar' candu acésta se publica in diurnalulu DTale, si inca fara nici unu temei, ma chiaru cu mistificarea adeverulu cunoscutu si DTale, martarisescu, că multu me supera. Dreptu aceea, nu pentru ingeniosii calabatori interni ai „Federatiunei“, cari pastrandu in peptulu loru cătu de putienu semtiu de dreptate, voru trebui se recunosca, că nici ei nu credu ceea ce au scrisu, ci mai vertosu pentru onoratulu publicu alu „Federatiunei“, care, pote nu va cunosce impregiurările mai de aproape, me sentiescu indetoratu a dechiará urmatoriile:

Eu nici odata, nici cu numele, nici pre ascunsu Redactorulu „Patriei“ n'amu fostu, si deci de atare n'amu potutu fi „bine-cunoscutu“, ci d'ina contra „bine-cunoscutu“ au fostu numai D. Virgiliu Olteanu si apoi D. Romulu Preda,

cari i sciu si-i cunoscu si eu; óra despre primirea redactiunei prin Iuliu Popoviciu nici o cunoscentia n'amu avutu, si nici că poteam avé, de-ora-ce eu pre timpulu acelu-a 6. septemane de d'ile amu fostu absentatu d'in Pest'a, si asié si eu numai dupa ce amu facutu intrebare prin epistola la unu colaboratoru internu alu diurnalulu, amu sciatu: cine este Iuliu Popoviciu. Adeveru este nu mai atât'a, că eu, ceea ce n'amu negatu nici candu, amu fostu colaboratoru internu la „Patri'a“ si inca in sfer'a mea independiate, că si ceilalti colaboratori, si amu urmatu totdeauna numai priceperea si convingerea mea.

Mai departe este adeveru, că eu, ca colaboratoru internu amu fostu salarisatu, ceea ce este forte naturalu, acelu salariu inse, Te asiguru Dle Redactoru, nici d'in parte n'a fostu in proportiune cu lucrulu meu, nici n'amu fostu salarisatu mai bine, decâtu primulu colaboratoru alu „Federatiunei.“ Daca deci cine-va nu se sfiesce a me interá innaintea publiculu, că eu d'in acestu salariu mi-amu implutu pung'a: acelu-a ori nu scie ce face, ori că se acusa si pre sine, că si-imple pung'a pre contra romanilor.

Altcum Te potu asecurá Dle Redactoru, că ceea ce amu scrisu eu in „Patri'a“, amu scrisu-o d'in adeverata convingere, si de scriptele mele nu me voi rusná niciodata. Bucurosu aretu si anumescu ori cui articolii, ce eu i-amu scrisu, si i-asiu fi scrisu si fara onorariu tocmai asié de independiate, precum amu scrisu in timpii de mai nainte mai in tote diurnalele romane. Daca mai nainte, candu m'amu luptatu cu neajunsele traiulu vietiei, nu mi-amu vendutu nici odata péu'a si convingerea, Te asecuru, Dle Redactoru, că decandu dupa sirguinti'a mea cu ajutoriulu Domnulu amu ajunsu la stare publica, si mai putienu m'a:u potè induplecá cine-va se servescu unei cause antinationale si in contra convingeriloru mele politice. Starea mea materiala este cu multu mai favoritoria, decâtu se fia silitu a-mi mangi manele si a-mi petá caracterulu cu intreprinderi neoneste. Nu pentru aceea nu mi-amu subscrisu eu articolii d'in „Patri'a“, pentru că dora asié fi voitu se ambia pre calli ascuse, ci simplu numai pentru că acest'a nu este datena la diurnalele politice. Si daca totu-si se intempla câte odata: acest'a o facu numai acei-a, cari voescu a-si face nume, s'eu cari prin subscrierea numelu devenitu degiá auctoritate pre terenulu politicu, voiescu a da o insemnatare mai valorosa scrieriloru loru. Eu n'amu avutu nici un'a nici alt'a tendentia.

In cătu pentru moulu diurnalu, ce are se védia lumina de la annulu nou incolo, adeveru este numai atât'a: că deputatii romani deachisti au recunoscutu lips'a unui diurnalulu romanu de partida si au de cugeutu a da la lumina unu organu alu politicii loru, dar' Te potu asicuré Dle Red., că despre program'a, modulu si edarea diurnalulu pana astatu nici vorba nu s'a facutu, cu atâtu mai putienu a potutu fi vorba despre aceea: cine se fia redactoru, eu s'eu altulu. Daca colegu mei deputati me voru tiené capace de redactoru si d'ina va conveni program'a stabiliinda: credu, că voi avé dreptu a primí redactiunea si fara de a cere convoirea si licentia cui-va si fara de a recunosce, că cine-va ar' avé dreptu a me trage la responsabilitate pentru acésta. Si eu asié credu, că daca cine-va are dreptu a tiené la convingerea sa politica: totu acésta dreptu l'amu si eu. Nu place cui-va, convingerea si direptiunea mea politica: atace-o acésta cu argumente obiective, dar' deé pace persoanei si reterintelor ei private, éra suspiciunare, mintiunile se le lase spioniloru, cari d'in aceste facu meseria. Personalitatiile nu voru contribui nici candu la consolidarea poteriloru nostre debile, de carea, dieu, mare lipsa amu avé.

Inferările d'in „Federatiune“, cari trecu preste marginele recunoscentiei mele proprie si a dechiaratiunei presinte, sunt a se privi de imaginatiunile unei fantasie viue, cu cari omenii seriosi n'au de a face nimica.

Apelandu la sentiulu de loialtate alu DTale, Dle Redactoru, Te rogu, binevoesce a da locu acestor ordinu in pretiuitulu diurnalu alu DTale, si a primí espressiunea stimei mele, cu carea sum

Alu DTale

sinceru stimatoriu:

Michailu Besanu, m. p.,
advocatu si deputatu dietale.

Dechiaratiune. Pre cătu timpulu au essistatu diuariulu „Patria“ l'am ignoratu, pentru ci, intru impregiurările nostre politice de asta-di, assemene diuarie, le credu in ca a nu fi periculose cause romane. De asié fi avutu convic-tiunea contraria, l'asié fi combatutu cu tota poterea condeiului, dar' si in acestu casu asié fi incungiaratu personalitatiile pururea detestabili si stricacios, inse-si causei ce apearăm fia care, dupa vederile salle. Asié dori, si staruescu a contribui la acésta, că in lupt'a de principia se despara d'intre noi, precātu se pote, cert: le personalii. Potemu prea bine se ne combátemu parerile politice, cu arme oneste, cu armele ce ni dá ratiunea si ni-le inspira iubirea către natiune si caus'a ei cea santa, potemu inse totodata ca se ne stimámu si se ne respectámu in vietia sociale. „Amicus personae, inimicus rei.“ Astfelu, credu eu că, ni va succede a ne apropiá si a ne capacítá mai usioru, si numai astfelu credu eu că vomu potè ajunge, mai currendu, la solidaritate atatu de dorita intre membrii „factorii“ ai inteligentiei romane. Deploru „partea personale“ a „Necrologulu“

(acomodata mai multu intr'unu diariu umoristicu) relativu la incetarea „Patriei“ apparutu in „Federatiunea“ fã r a d e s c i r e a m e a si mi-pare bine, că stim. condeputatu si amicu personale D. Mich. Besanu crede acest'a despre contrariulu s'eu politicu. De altmintea se pote informá de a dreptulu de la respectivulu primariu colaboratoru internu alu „Fed.“ D. Alessiu Olariu, care, de câte ori am lipsitu eu de la Red. au avutu increderea mea deplina si prin urmare mana libera in affacerile Redactiunii, firesce pre respunderea sa personale.

Pest'a, 6. noevre, 1872.

Alessandru Romanu.

Naseudu, in 26. oct. 1872.

Onorab. Red! In Nr. 102. „Federat.“ esi una cores-pudentia d'in Gherl'a care are de scopu refrangerea unor aserte d'in corespondentia mea publicata in nr. 51. „Fed.“ La numita corespondentia me semtu detoriu a face unele reflexiuni.

Inainte de tote dechiaru, că daca dlu corespondente nu ar' fi pasitu in publicu éra in calitatea sa de servu creditiosu, nu asié fi observatu neci o iota, parte pentru-cá corespondentele insu-si intaresce asertele mele prin cuvintele: „Ér' incātu pentru cei cu calculu de midiloca etc.“ Ér' de alta parte pentru-cá lucrulu lauda destulu de tare pre autoru, atâtu că omu chiamatu a pasi inaintea lumii cu duhulu blandetieloru, alu umilintiei si alu iubirei, cătu si d'in punctu de vedere alu scientiei, cá teologu si filosofu. Inse fiindu că corespondentia sa e effussulu unei inspiratiuni multifarie, voi a observá urmatoriile:

Fiindu-cá auctorulu corespondentiei, la gratios'a inspiratiune incepe a-mi tiené lectiuni mie si cu mine celoru de un. consentimentu cu mine, la acésta i dechiaru, că nu avem lipsa de lectiunile sale si a loru sei, neci d'in teologia s'eu mai bine d'in religiane, pentru-cá atari teologi cá dta si ai dtale, die p., avem si noi, cari in casu de lipsa ni potu dá lectiuni; neci d'in filosofa, respective d'in logica, cu care te trudesti in corespondentia dtale, pentru-cá filosotii nostri d'ina nu voru fi mai buni, celu pucinu cá dta voru fi, si asié avem de la cine invetiá regulele logice; dar' — că se sci că nu suntem de aci ce ascundu mât'a in sacu — ti-dechiaru in numele meu si alu celoru de o credentia cu mine, cum-cá nu primimu de la dvostra lectiuni neci chiaru d'in religiositate si moralitate. Mai incolo insemna die p. că noi in omenii imbracati in haine lungi, chiaru si candu acei-a astfelu sciu a-si intorce ochii si a privi către ceru, că cum aru voi se traga pre Ddiu dio-u, si asié si in parentii canonici nu vedema mai multu, decâtu nescari omeni moritori supusi la slabitiuni omenesci cá si noi, cari asié sunt umbriti de spiritulu santu, cum sunt umbrite si alte fapture facute dupa tipulu si asemenarea lui Ddiu, si cari lucra dupa cum i trage anim'a si sunt mai multu s'eu mai pucinu conscientiosi. Cum-cá dvostra ati voi cá toti canonicii se fia de la dvostra, acésta o sciu prea bine, si dupa deunumirea episcopulu, dejá intemplota, poteti se o si ajungeti — firesce sub protestu, cá protopopi transilvanieni sunt asesori consist. despre cari apoi éra sciti că neajun sele d'ilei nu li permitu a luá parte la siedintie; a afirmá inse cum-cá in Transilvania cu ocazione infintiarei capitulu nu s'au aflatu barbati capabili a ocupá posturile de caonici pote numai unu omu malitosu in gradulu superlativu, s'eu unu iudividu, care ieri alalta ieri a esitu d'in gaoce si nu are cea mai pucina cunoscentia despre Transilvania si barbati ei. Data ocazione ti-voiu sierbi cu esemple si despre capabilitate.

Asertulu, că toti canonicii sunt parenti buni, me indreptatesce numai a pretende aceea ce am pretinsu, că se na faca exceptiuni la primirea teneriloru in seminaru neci facia cu cei de midilocu, neci sub pretestu, că asié cere binele cutarui tenutu, s'eu giurstarile locali pentru-cá acestu motivu asié e de elasticu, cătu in totu loculu se pote aplicá, ci d'intre acei-a inca se alega pre cei mai buni, fara respectu la tenutu; dar' neci sub pretestu, că Naseudeni au destul bani, li potu dá stipendie, pentru-cá d'ina poporulu d'in districtu a sacrificatu averea sa pentru scopurile de educatiune si invetiamentu, prin aceea n'a comisu neci o crima, pentru care se fia eschisi tinerii sei de la dreptulu de a participá la beneficiile comuni si se fia preterati facia cu alti mai debili. Noi nu pretindemú sá primiti si „gozulu“ d'in districtu p.e spelele seminariali“ dar' aceea inca scimu, că gozulu d'in partile dvostru vi mai place si candu e de diece ori mai puturos, decâtu celu d'in districtu. Mai de parte noi nu voimú, că consistoriulu d'in Gherl'a se fuga d'inaintea nostra, cum dice dlu p. in gluma, vedi Domne, facundu bucurosu de sila, ci voimú noi insi-ne se ne ducemu si se ve lasámu in pace, si cord'a ati intins'o atâtu de tare, cătu nu lipsescu multu pana se va rumpe. Cătu dorere de capu causa acésta consistoriulu, o scimu noi de la intarirea instrumentulu fundatiunele si de la concederea dreptulu de alegere comunei Zagr'a. De altmintrelea, d'ina dlu p. sustiene cum-cá atari lucruri nu facu dorere de capu consistoriulu, credu că voi potè spune fara de a causá dorere de capu si aceea, că referentiele nostre interne ceru radicala schimbare.

In fine ce se tiene de religiunea mea cá individu si de caritatea s'eu iubirea crestinesca a mea, observu in pri-

vint'ia celei de antău, că cu religiunea mea că subiectu n'are dlui nemica, că atât'a voiu fi sciindu si eu cee religiunea si ce e confesiunea. Facia cu a dou'a recunosc si am recunoscutu greutatea anticului *γνώσις ο'αυτών*. totu-si cutediu a observá dlui p., că amor bene ordinatus incipit a se ipso.

Reu mi-pare că am fostu silitu a intrebuintá si unele expresiuni mai triviale, inse n'am ce face pentru că: precum e spelatori'a asié e si stergutori'a.

S o m e s i a n u .

VARIETATI.

*. (D'in Naseudu.) Diu'a de 4. si 13. oct., diu'a fondării gimnasiului romanu completu si diu'a onomastica a imperatorului Franciscu Iosifu I. s'a serbatu in Naseudu de cătra junimea studiosa si intreg'a poporatiune cu mare insufletire si seriozitate.

*. (Parastasu pentru Iancu.) In un'a d'in dilele lui noemvre a. c. in beserie'a d'in comun'a Pizticu [Ardélu] se va tiené parastasu pentru repausulu nemotorialulu Avramu Iancu, eroulu romaniloru d'in 1848.

*. (Una reuniune filantropica nat.) Sortea Romaniloru d'in districtulu Trei-scaune [Secuime] ni este cunoscuta. Romanii de a colo, in lipsa de scole romane nat., sunt amenintati cu perderea limbii si a nationalității loru romane. A trece si asta-di inca cu privire indiferente sortea fratiloru nostri d'in Secuime nu se pote. Deci la unu apellu alu „Gazettei Transilvaniei“ facutu in acésta privint'ia, bravii cetatieni romani d'in Craiova au si fondatu, spre infintiaru unei scole rom. centrale in Seps-San-Georgiu una reuniune filantropica nat. la care pana acum'a au contribuit: dna Const. *Argentianu* nasc. *Otetelesianu* propr. 40 lei. d. d. Ilie Tului *Chetianu* adv. 10 l. Paulu *Lazaru* ingineriu 10 l. Ionu *Bambacilla* profes. 10 l. Isidoru *Selagianu* profes. 10 l. Ionu *Fauru* profes. 10 l. Sim. *Mihalescu* profes. 5 l. Hori'a C. *Olteanu*, copilu 5 l. Ionu *Teodorianu*, tipogr. 11 lei 75 bani. Dionisiu *Marcescu*, functionariu 8 l. 25 b. D'in Ord'a: Nicolau *Sandru*, propr. 11 lei 75 b. D'in Reginu: Ionu Popu *Maioru*, propr. 10 lei. Sum'a: 141 lei 75 b. séu 6 1/2 napoleondori si unu galbenu austriacu. — Bani acesti-a se afla depusi la dlu Jacobu Muresianu, redact. „Gaz. Transil.“ Dée ceriulu, că sublim'a iniciativa a fratiloru d'in Craiova se afle celu mai imbucuratori resunetu, se escite asemene nobila intreprindere la Romanimea d'in Daci'a intrega. — Detorentia mai imperiosa nu avemu de cătu a ne aperá si manúí pre noi si pre ai nostri frati d'unu sange.

*. (Diuarul lui vienezese „Der Osten“) i-se scrie d'in Bucuresci urmatoriele: „In generale se plangu cetatienii statului nostru ca agentii Romaniei in strainetate sunt fara exceptiune nisce individi incapabili. In Vien'a, dlu Carpu este unu simplu figurante“) si aru veni in perplessitate, daca l'aru intrebá cine-va, cea' facutu pentru interesele tierrei, pre care o represinta. Totu asié este si in Paris, St. Petersburg, Belgrad, etc. In Constantinopole, unde d'in vechime se afla una biserică romanesca, cu resiedintia propria pentru reprezentantele Romaniei, zidiri pre cari Turcii le numescu *Ishah-Seraiu*, este d. generare Ghie'a represintantele nostru, care e forte raru visibile si intregu personale séu se compune d'in Greci, cari nu pricepu nici unu cuventu romanescu si caror'a nu li pesa cătu-si de putinu, de interesele romane si de Romani. In Egiptu, unde se gasescu multi Romani, nu esista nici unu aginte romanu si afacerile de pasporte le implinesce, d'in propri'a-i iniciativa, ca una treba ce dá venit, unu midilocitoru gidanu, care, afara de acésta, mai porta si unu negociu lucrativu cu fete romane! Asemenia nu se afla nici in Macedonia, Tesalia si Epiru, nici unu aginte romanu, unde sunt de aperatu interese forte importante ale Romanismului.“ — Acestea tote ni-le spunu strainii!

*. (Nu e mirare!) D'in Neuplant'a se comunica, că reprezentantia comunității besericesci serbesci de acolo a totu imprasciata prin comissariulu regescu; é' auctoritățile municipale au capetatu ordenu, d'a impedecá ori-ce intrunire a corporatiunii besericesci serbesci.

*. [Medicin Chin'a]. — Aci medicii au positiune, facia cu client'ia loru, cu totulu opusa cu a mediciloru d'in celelalte pârți ale lumii. Unu medicu este pentru unu numeru insemnatu de poporatiune. Este de detori'a s'a a ingrigi de sanatatea loru. Pentru acésta este forte bine platitu de cei sanetosi, celoru bolnavi inse este detoru, pre

*) „Figurante“ da, inse nu „simplu“ ci „fumuratu“, că-ci ce alt'a va se dica notiti'a ce apparusse in „Journal de Bucuresci“ in luna lui augustu a. c. pre candu D. Carpu se aflá in capital'a tierrii salle, — in urmatorii termini „M. P. Carp. „Ambassadeur“ (sic) de Vienne, Ce alta insemna acesta Casperliada ridiculoza? daca nu pruritu Dlu aginte Carpu d'a „figurá“ nu ca „simplu“ aginte ci ca mare si ingroditoriu „ambassadoru“ allu Majestății Salle Liliputane, potentissimulu imperatoriu d'in Hocodado! ? Va dice D. Carpu „Ce me faceti respundietoria pentru nebuniile cataru Kellner de la Grand Hotelu? Dar' nu potemu presuppune că acesti-a si-ar' fi permisu a se servi de unu titlu ce nu l'ar' fi auditu de la D. Carp.

langu cura a le plati chiaru desdaunari. Daca este favorisatu de fortuna a fi sanetosi omenii d'in intreg'a s'a clientela toti platindu-i regulatu, adesea face avere enorma, daca inse se intempla contrariulu, apoi da si ultimulu banu că desdaunare. Acésta procedere de si originale, inse pare a fi rationala, că-ci face solidari pre medici de sanatatea fie-cariu individuu, fiindu priviti cei bolnavi, că victime ale neglijenției loru.

*. (Princesa Dora d'istria) nasc. Ghic'a, dupa calitățile ei spiretuale dam'a cea mai admirata, mai celebra in secululu presente, fñ numita de presiedenta de onore de cătra reuniunea dameloru eline d'in Aten'a pentru crescerea sessului fromosu.

*. (Ministrulu Tellu), mergendu la licen, incepú a infruntá, in limbagiulu seu, pre directorele liceului, că pentru ce n'a inceputu inca cursurile. — Pentru că, disse direc., am ordinu de la Dvostra, că se nu incepu pana la alu duilea ordinu, pre care nu l'amu primitu inca. — Acel'a-i unu fleacu, striga ministru. Ecco! vedeti că totu nu-i asié de prostu d. Tellu cum lu-crede lumea, de vreme ce are intieptiunea d'a cunosce insu-si că ordinile sale sunt fleacuri!

*. (Corpurile legiuitorie alle Romaniei) s'a convocatu prin decretu domnescu pentru diu'a de 15./27. noemvre a. c. in sesiunea loru ordinaria, contormu constitutiunii.

Convocare.

D'in incredintiarea comitetului centrale alu reuniunii politice romane d'in Bibari'a avemu onore a invitá pre toti romanii d'in cottulu acestu-a la adunarea generala ce se va tiené la 18. noemvre a. c. st. n. localitatea subscribului presiedinte, strad'a episcopului romanu, séu eventualminte in sal'a otelului „Arborele verde.“ Obiectulu consultării va fi modalitatea cum ar' fi de a se introduce limb'a romana că oficiale in comunele romanesce d'in comitatu.)

Oradea-M. 25. octomvre 1872.

Nicolau Zigrea
notariu.

Vasiliu Nistoru m. sa
presiedinte.

Sciri electrice.

Bucuresci, 3. nov. Se vorbesce, că guvernulu romanu ar avé de cugetu, a presentá camerei unu proiectu de lege, referitoriu la egal'a indreptatire a gidoviloru.

Vien'a, 4. nov. Asta-di s'a ivitu aici unu casu de colera, alu carui sferstu a fostu mortea.

Cairo, 4 nov. Port'a nu concede că chedivulu se strabata cu rebelu in Abissini'a; cere retragerea truppeloru; é' Angli'a pare a pasi cu energia in contra.

Craguievatiu, 4. nov. (Siedinti'a Scupcinei.) In siedinti'a secreta ministrulu de esterne fñ interpellatu in privint'ia cestiunei Zvornicu si elu response, că guvernulu negotiedia directu cu Port'a, de la care ascepta cătu mai curend'a-resolvere a cestiunii. Scupcin'a a dechiaratu a fi multiamita cu acestu respnsu.

Constantinian'a 4. nov. Trei poteri au interpellatu Port'a in privint'ia expeditiunei vice-regelui d'in Egiptu in contra Abissinie; inse Port'a response, că n'are nici una cunoscinti'a despre o asemene expeditiune.

Cernauti, 5. nov. Federalistii (partit'a lui Petrino), noue la numeru, s'au absentatu de la dieta.

Craguievatiu, 5. nov. Ministsulu de esterne fñ interpellatu d'in partea mai multoru deputati in caus'a afacerii Zvornicu. Interpellantii ceru, că Serbi'a pana atunci se nu si-implinesca detorintele sale facia cu Port'a, pana candu acésta nu-i va recunosc drepturile.

Belgradu, 5. nov. „Vidovdan“ comunica, că patriarchulu a tramisu episcopi in Bulgari'a, spre a retiené pre poporu d'a face comunismu cu episcopii escumunicati; multi sunt pentru patriarchatu.

Vien'a, 2. nov. In cercurile federaliste se vorbesce, că va veni nu preste multu unu ministriu cu contele Falkenhaim in frunte, despre care a fostu vorba si la caderea lui Hohenwart.

Indreptare. In Nr. 105 „Fed.“ pre faci'a I. Columba II., s'frulu 35 in locu de „invinsu“ a se ceti „invisu“ — (reú vedintu.)

*) Salutámu pre fratii nostri d'in Bihari'a si li dorimu perseverantia in zelos'a intreprindere, asié se face! si asié trebue se faca toti in tote partile, sau dora se asceptámu: că magiarii se intruduca limb'a romana de oficiale in comunitatile romane? Sè traiesca inteligenti'a rom. d'in Bihari'a si se fa imitata!

Red.

Propriet., edit. si red. respundiet. : ALES. ROMANU.

Eu Vilemin'a Rix

dechiaru prin acésta publice, că eu, vedu'a dupa Dr. A. Rix, de 16 ani sum singur'a si unic'a producatori a adeveratei si nefalsificatei

Pasta Pompadour originala

fiindu că numai eu singura cunoscu secretulu preparatiunii. Anunciandu deci prin acésta, că numit'a Past'a Pompadour de acum incolo se pote aflá nefalsificata numai la locuint'a mea, Vien'a, strad'a „grosse Mohrengasse“ nr. 14. trept'a I., usi'a 62, **admonitezu** se nu se cumpere la nime altulu acésta pasta, fiindu că de presente nu tienu neci unu depositu, si neci o filiala, si tote depositela de mai innainte le-am **disolvatu** pentru **falsificările** obvenite. Adeverat'a Past'a Pompadour a mea, numit'a si **Past'a Miraculosa**, nu si-va smiuti neci candu efectulu; succesulu acestei Paste pentru faci'a omului e preste tota asceptarea si este uniculu medilocu **garantatu** spre grabnic'a si sigur'a alungare a toturoru sgrabuntieloru, peteloru, cosiloru, bubitiiloru si ala niceloru de pre facia. Garanti'a intru atât'a e de securu, in cătu daca medicin'a remane fara effectu, **bani se voru dá inderetru.**

Una tegula de acésta Pasta escelenta, d'impreuna cu instructiunea, costa **1 fl. 50 cr.** — **Tramisu per „Nachnahme.“** Epistolele de procuratiune suat de a se adresá cătra Vilemin'a Rix, Dr. Witwe, Vien'a, grosse Mohrengasse nr. 14.; pentru placerea onorabiloru mei partinitori, daca mi-voru incredintiá unele comisiuni mice despre diverse articuli, voiu dispune că se se esecute fara a computá vre-o provisiune.

Adresse de multiamita nu se voru publicá.

[8-24]

MANTELE DE PLOIA.

Pentru caletori, economi, oficiali la calea ferru'a si in genere pentru toti acei individi, cari prin ocupatiunile si afacerile loru sunt a-dese-ori espusi ploiei, este tare de recomandat Mantel'ia de ploia englesa genuina, d'in materia nou-ameliolata, ne destructibile si nepenetrabile de apa. Aceste mantelle intrecu in eleganti'a si durabilitate pre tote căte s'au fabricatu pana acum. Este apoi de insemnatu, că mantellele d'in cestiune sunt er totulu fara cusatura, prin urmare nici-odata nu voru avé trebuintia de reparatura, si sunt astfelu lucrute, incatu pre tempu fromosu se potu intorce si imbracă pre faci'a a dou'a cá redingata eleganta.

1 bucata in marime ordinaria, de 42 plocari lungime, costa 10 fl., fia-cari 2 policari ulteriori costa 1 fl. mai multu, capuce [gluge] 1 fl. bucata.

Depositu principalu alu fabricii Govin si filiu in Manchester.

Lumina
frumosu

Lumina
bunu

Lumina
eftinu.

Cele mai noue lampe de petroleu, cu masinari assecuratori, preabine construite, fiacara lina in forma de fluture cá la lampele de gasu aericu (fiacar'a unei singure lampe lumineza cătu 6 luminári); fara indoiela frumosa illuminatiune acésta, si totu-si 50 percente economia facia cu ori-care alta materia de luminatu. Si spre a impedecá ori-ce concurrintia s'au pusu pretiuri cătu se pote de eftine, é' pentru calitatea cea mai buna se garanteza.

1 bucata lampa de cuina, completa, d'impreuna cu petroleu si festila, 45, 60 cr. 1 buc. lampa de cuina, de aninatu de parete séu de plafondu, completa, cr. 85, fl. 1.20, 1.50. 1 buc. lampa de chilia, frumosa, completa fl. 1, 1.20, 1.50, 1.80. 1 buc. lampa prea-frumosu adjustata, completa, fl. 2, 2.50, 3. 1 buc. lampa de salonu, bogatu decorata, prea-fina, fl. 4, 5, 6, 8, 10. 1 buc. lampa de studeatu séu lucratu cu palaria fl. 1, 1.50, 2. 1 buc. lampa de parete pentru staule, séu in anticamera (tinde) cr. 90, fl. 1.20. 1 buc. lampa de aternatu de grindu in staule, tinde etc. cr. 90, fl. 1.50, 2. 1 buc. lampa de aternatu in fabrice, oficiu fl. 2, 2.50, 3.50. 1 buc. lampa de aternatu in sufragerie, prea-fine fl. 5, 8. 1 buc. lampa de aternatu in sufragerie, sorta prea-fina, bronzu auritu fl. 15, 20, 25.

Sub acestu pretiu unu lampeloru este d'a se intielege tota adjustarea, d'impreuna cu festila si sticl'a.

1 palarie de lampe, mice, de midilocu fine cr. 5, fine cr. 10, pre-fine cr. 15. 1 palaria de lampa de midilocu anari si de midilocu fine cr. 10, fine cr. 15, prea-fine cr. 20. 1 palaria de lampa sorta mare, de midilocu fina cr. 25, fina cr. 35, prea-fina cr. 45. 1 cotu festila de lampa cr. 4, 6, 8. 1 buc. forfeca de lampe, de ocelu cr. 25. 1 scutu pentru palari'a lampei, d'a nu se arde, cr. 5. 1 scutu pentru sticla, d'a nu se sparge de caldura, cr. 10. 1 curatitoriu mecanicu pentru cilindru de sticla, cr. 20. 1 tassa d'a se pune sub lampa, prea-frumosa, cr. 20, 30. 1 fesiu micu pentru lampa, in forme prea-frumose cr. 15, 25, 35. 1 scriptiu pentru atornarea lampeloru fl. 1.40, 1.80, 2.20. 1 cilindru de sticla cr. 4, 5, 6. 1 globu de sticla cr. 20, 25, 30. 1 fiaconu de tinichea pentru 1 pundu de petroleu cr. 30, pentru 2 pundi cr. 50.

Cumperatori cu redicat'a capeta rabbatu de la

A. FRIEDMANN,
Vienn'a, Praterstrasse, Parterre si etajulu I. [9-12]